

**KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI
TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI*****Bozorboyev Barkamol****Andijon davlat texnika instituti**Buxgalteriya hisobi va audit yo‘nalishi 4-kurs talabasi*

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston korxonalarida buxgalteriya hisobini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari O‘zbekiston korxonalarida buxgalteriya hisobini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari ahlil qilindi. Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish, hisob-kitob jarayonlarini avtomatlashtirish va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashtirish buxgalteriya hisobining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, malakali kadrlar tayyorlash, kiberxavfsizlikni ta‘minlash va qonunchilik talablariga rioya qilish masalalari muhokama qilindi.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya hisobi, zamonaviy axborot texnologiyalari, avtomatlashtirish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, kiberxavfsizlik.

Kirish. O‘zbekiston korxonalarida buxgalteriya hisobini takomillashtirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish maqsadida muhim ahamiyatga ega. Buxgalteriya hisobi – bu korxonaning moliyaviy holatini, daromad va xarajatlarini, aktiv va passivlarini kuzatish, tahlil qilish va nazorat qilish jarayonidir. Ushbu jarayonni takomillashtirish uchun bir qator yo‘nalishlar mavjud.

Birinchi, buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy dasturiy ta‘minotlar yordamida hisob-kitob jarayonlari tezlashtiriladi, xatolarning oldini olish imkoniyati oshadi va ma‘lumotlar aniqroq bo‘ladi. O‘zbekiston korxonalarida ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlaridan foydalanish [1], moliyaviy hisobotlarni tayyorlashni soddalashtiradi va real vaqt rejimida ma‘lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi. Bu, o‘z navbatida, rahbariyatga tezkor qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

Ikkinchidan, buxgalteriya hisobining standartlashtirilishi va yagona metodologiyaga asoslanishi zarur. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq, barcha korxonalar uchun yagona buxgalteriya hisobi qoidalari belgilangan [2]. Ushbu qoidalarni to'g'ri va aniq amalga oshirish, hisobotlarning sifatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, korxonalarda ichki nazorat tizimini joriy etish, buxgalteriya hisobining sifatini yanada oshiradi.

Uchinchidan, kadrlar malakasini oshirish ham muhim ahamiyatga ega. Buxgalterlar va moliya mutaxassislari uchun muntazam ravishda treninglar va seminarlar o'tkazish, ularning bilim va ko'nikmalarini yangilashga yordam beradi. Bu nafaqat buxgalteriya hisobi sifatini oshirish, balki korxonaning umumiy moliyaviy holatini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

To'rtinchidan, moliyaviy tahlil va prognozlash jarayonlarini takomillashtirish zarur. Korxonalar o'z moliyaviy ko'rsatkichlarini tahlil qilib, kelajakdagi xarajatlar va daromadlarni prognozlashlari kerak [3]. Bu jarayonlar yordamida korxonalar o'z strategik rejalashtirishlarini yanada samarali amalga oshirishlari mumkin. Masalan, bozor talablarini hisobga olgan holda mahsulot ishlab chiqarishni rejalashtirish orqali xarajatlarni kamaytirish va daromadlarni oshirish mumkin.

Beshinchidan, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash ham muhimdir. Investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun moliyaviy hisobotlarning ochiqqligi va ishonchliligi ularning qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, korxonalar o'z hisobotlarini aniq va tushunarli shaklda taqdim etishga intilishlari kerak.

Oltinchidan, korxonalar o'rtasida tajriba almashish va hamkorlikni rivojlantirish ham muhimdir. Buxgalteriya hisobi sohasida ilg'or tajribalarni o'rganish va ularni o'z amaliyotiga joriy etish orqali korxonalar o'z ish faoliyatini yaxshilashlari mumkin. Buning uchun seminarlar, konferensiyalar va boshqa tadbirlar tashkil etilishi kerak.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi va global moliyaviy tizimlarning integratsiyasi bugungi kunda buxgalteriya hisobi sohasida yangi

imkoniyatlar va chaqiriqlarni keltirib chiqarmoqda [4]. O'zbekiston korxonalarida buxgalteriya hisobini takomillashtirishda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish, hisob-kitob jarayonlarini avtomatlashtirish va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Birinchidan, zamonaviy axborot texnologiyalari buxgalteriya hisobini yanada samarali va tezkor amalga oshirish imkonini beradi. ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari, bulutli hisoblash, ma'lumotlar bazalari va boshqa ilg'or dasturiy ta'minotlar yordamida korxonalar moliyaviy ma'lumotlarni real vaqt rejimida to'plash, tahlil qilish va hisobotlarni tayyorlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayonlar xatolarni kamaytiradi, ish vaqtini tejaydi va buxgalteriya hisobi jarayonlarini soddalashtiradi. Natijada, buxgalterlar o'z vaqtlarini strategik vazifalarga, masalan, moliyaviy tahlil va prognozlashga yo'naltirishlari mumkin.

Ikkinchidan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashish O'zbekiston korxonalarining global bozorda raqobatbardoshligini oshiradi. IFRS – bu xalqaro miqyosda qabul qilingan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash qoidalari bo'lib, ular moliyaviy hisobotlarning shaffofligini va ishonchliligini ta'minlaydi. O'zbekistonning iqtisodiy integratsiyasi va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish maqsadida IFRSga o'tish zarurati kuchaymoqda. Buxgalteriya hisobi jarayonlarini IFRSga moslashtirish orqali korxonalar o'z moliyaviy ko'rsatkichlarini xalqaro miqyosda taqqoslash imkoniyatiga ega bo'ladilar [5]. Shuningdek, IFRSga moslashish korxonalar uchun yangi imkoniyatlarni ochadi. Xalqaro investorlar va kredit tashkilotlari uchun shaffof va ishonchli moliyaviy hisobotlar taqdim etish, ularning e'tiborini jalb qilishga yordam beradi. Bu esa o'z navbatida, investitsiyalarni jalb qilish va korxonaning rivojlanishini tezlashtirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish va avtomatlashtirish jarayonlari davomida kadrlar malakasini oshirish ham muhimdir. Buxgalteriya hisobi sohasida ishlaydigan mutaxassislar yangi texnologiyalarni o'rganishlari va ularni amaliyotda qo'llashlari zarur. Muntazam ravishda treninglar o'tkazish, seminarlar va kurslar tashkil etish orqali buxgalterlarning bilim darajasini

oshirish mumkin. Bu nafaqat ularning professional ko'nikmalarini yaxshilaydi, balki korxonaning umumiy samaradorligini ham oshiradi.

Korxonalar uchun hisob tizimlarini optimallashtirish, ayniqsa, infratuzilma cheklovlari va moliyaviy resurslar yetishmasligi kabi muammolarni bartaraf etish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ushbu muammolar ko'plab tashkilotlarning rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin, ammo to'g'ri strategiyalar va yondashuvlar bilan bu to'siqlarni yengish mumkin.

Birinchidan, infratuzilma cheklovlari ko'pincha korxonaning hisob tizimining samaradorligini pasaytiradi. Masalan, eski yoki zamonaviy standartlarga javob bermaydigan texnologiyalarni ishlatish, ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonini sekinlashtirishi va xatolar sonini oshirishi mumkin. Bunday vaziyatda, tashkilotlar o'z infratuzilmasini yangilash yoki modernizatsiya qilishga e'tibor qaratishi zarur. Bu jarayonda bulutli texnologiyalarni joriy etish, ERP tizimlarini integratsiya qilish va boshqa ilg'or dasturiy ta'minotlardan foydalanish orqali hisob tizimlarini yanada samarali qilish mumkin.

Ikkinchidan, moliyaviy resurslar yetishmasligi ham korxonalarning hisob tizimlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ko'plab korxonalar cheklangan byudjet bilan ishlashga majbur bo'ladi, bu esa yangi texnologiyalarni joriy etish yoki mavjud tizimlarni yangilash imkoniyatlarini cheklaydi [6]. Biroq, moliyaviy resurslarni optimallashtirish orqali bu muammoni hal qilish mumkin. Korxonalar o'z xarajatlarini tahlil qilib, keraksiz xarajatlarni kamaytirish va mablag'larni samarali taqsimlash orqali hisob tizimlarini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan mablag'larni ajratishi lozim.

Uchinchidan, korxonalar o'z ichki jarayonlarini qayta ko'rib chiqishi va optimallashtirishga e'tibor berishi zarur. Hisob tizimlari ko'pincha ichki jarayonlarning murakkabligi va tartibsizliklari sababli samaradorligini yo'qotadi. Tashkilotlar o'z ish jarayonlarini soddalashtirish va avtomatlashtirish orqali vaqt va resurslarni tejashlari mumkin. Masalan, xaridlar va sotuvlar bo'yicha hisob-kitoblarni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tezda to'plash va tahlil qilish imkonini

beradi. Bu esa nafaqat xatolarni kamaytiradi, balki ish jarayonlarining tezligini oshiradi.

To'rtinchidan, kadrlar malakasini oshirish ham muhim ahamiyatga ega. Hisob tizimlari samaradorligini oshirish uchun mutaxassislarning bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borish zarur. Korxonalar xodimlariga yangi texnologiyalar va dasturiy ta'minotlardan foydalanishni o'rgatadigan treninglar tashkil etishi lozim. Bu nafaqat xodimlarning professional rivojlanishiga yordam beradi, balki korxonaning umumiy samaradorligini ham oshiradi. Bundan tashqari, korxonalar o'z mijozlari va hamkorlari bilan aloqalarni mustahkamlash orqali hisob tizimlarini optimallashtirishlari mumkin. Mijozlar bilan samarali aloqa o'rnatish, ularning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi va bu orqali moliyaviy hisobotlar va hisob-kitoblar sifatini oshiradi. Mijozlardan olingan fikr-mulohazalar asosida xizmatlarni yaxshilash va yangi strategiyalar ishlab chiqish mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, korxonalar infratuzilma cheklovlari va moliyaviy resurslar yetishmasligi kabi muammolarni bartaraf etish orqali hisob tizimlarini optimallashtirishi mumkin. Buning uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, ichki jarayonlarni optimallashtirish, kadrlar malakasini oshirish va mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlash zarur. Ushbu strategiyalar yordamida korxonalar o'z hisob tizimlarini yanada samarali qilish va raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. I.Ismanov, N.Toshmamatov, S.Buzrukhanov. Moliyaviy hisob va hisobot: Darslik – T.: Sano-standart, 2019. - 560 b.
2. B. Isroilov, Buxgalteriya hisobi nazariyasi: Darslik - Toshkent: Tafakkur , 2020. - 240 b
3. A. Karimov, J.E. Kurbanbayev, S.A. Jumanazarov/ O'quv qo'llanma. Buxgalteriya hisobi Toshkent "Iqtisod-moliya" 2019.

4. Vahobov A.V., Malikov T.S. Moliya. Darslik (Toshkent Moliya instituti. - Toshkent: "Noshir", 2012. 712-bet.
5. Mamatkulov M.Sh., Tabayev A.Z. "Buxgalteriya hisobi" o'quv amaliyoti uchun o'quv qo'llanma. – T.: 2022: - 126 b.
6. G'ulomova F. Buxgalteriya hisobini mustaqil o'rganuvchilar uchun qo'llanma. – T.: "NORMA" nashriyoti, 2010 y.